

2021 Handleiding UKB-Bewaarbeleid gedrukte boeken en gedrukte tijdschriften (ná 1900)

Werkgroep UKB-Collectiemanagement, 16 maart 2021

INHOUD

- I. Inleiding
 - II. Praktische uitwerking van het landelijke bewaarbeleid (ná 1900).
Uitgangspunten
- Tijdschriften
- Boeken
Schenken en aanvullingen
 - III. Depot van Nederlandse publicaties
- Bijlagen
1. Checklist en beslisboom
 2. Flowchart
 3. Overzicht Vakgebieden

I. Inleiding

Het landelijke UKB-bewaarbeleid voor gedrukte boeken en tijdschriften (ná 1900) heeft als doel: **het gezamenlijke aanbod aan wetenschappelijke literatuur binnen de UKB-bibliotheken veilig te stellen en blijvend te garanderen.** Dit tegen een achtergrond waarin bibliotheken gedrukte collecties moeten inkrimpen onder invloed van digitalisering en druk op fysiek ruimtegebruik. Het bestaande landelijke bewaarbeleid dateert uit 2004/2006 (tijdschriften) en 2011 (boeken) en is in september 2020 herbevestigd.¹ De werkwijze gaat uit van een gedeelde bewaarlast tussen de UKB-bibliotheken en is bewust eenvoudig opgezet. De afspraken zijn op basis van gemeenschappelijk belang, en bestaan uit twee onderdelen:

1. Tijdschriften:
het behouden van één zo volledig mogelijke set van elk papieren tijdschrift. Een uitzondering is gemaakt voor tijdschriften gepubliceerd na 2001 (digital born) indien daarvoor een volwaardig digitaal equivalent permanent beschikbaar is.
2. Boeken:
het in UKB-bibliotheken behouden van *alle* monografieën gepubliceerd vóór 1901 en het behouden van minimaal 2 exemplaren van alle monografieën gepubliceerd ná 1900, ongeacht de plaats van publicatie en ongeacht de eventuele beschikbaarheid van een digitaal equivalent.

Het bewaarbeleid is bedoeld als ondergrens en regelt wat de UKB-bibliotheken minimaal willen behouden. De bibliotheken zijn natuurlijk vrij om meer te bewaren. Er kunnen allerlei lokale overwegingen zijn om meer te bewaren, zoals zwaartepunten in onderwijs en onderzoek, de geschiedenis van de instelling of bijzondere schenkingen.

Voor Bijzondere collecties, alles vóór 1901 en moderne bijzondere werken, geldt altijd bewaren. De Bijzondere collecties behoren tot de expertise van de conservatoren/Werkgroep Bijzondere Collecties, die hiervoor het aanspreekpunt zijn.

II. Praktische uitwerking van het landelijke bewaarbeleid (ná 1900).

Het landelijke bewaarbeleid heeft betrekking op de in UKB-bibliotheken aanwezige gedrukte en ontsloten collecties. Deze collecties zijn ontsloten in Worldcat. De UKB-bibliotheken zijn: de bibliotheken van dertien universiteiten EUR, LEI, RU, RUG, TiU, TUD, TU/e, UM, UT, UvA, UU, VU, WUR en de Koninklijke Bibliotheek (KB).

Bibliotheken checken altijd welke lokale overwegingen van belang zijn voor het al dan niet bewaren van publicaties in de eigen collectie. Het doel is: het borgen van eigen collectiegebonden overwegingen, zwaartepunten, modern erfgoed etc. Valt de keuze op afstoten dan volgen de stappen van het landelijke bewaarbeleid.

¹ UKB-plenair van 24 september 2020. UKB 04-048/05-103bis/05-136;UKB 06-020 (handleiding met tijdschriftverdeling naar disciplines); UKB 11-063 en *Evaluatie bewaarbeleid monografieën UKB-bibliotheken 2011-2013*.

Uitgangspunten bewaren zijn:

1. Tijdschriften

Van alle aanwezige papieren tijdschriften wordt in het kader van het UKB-bewaarbeleid minimaal één set behouden voor de collectie Nederland. Dat kan verspreid over meerdere UKB-bibliotheken. Elke bibliotheek behoudt in elk geval al het materiaal dat behoort tot het domein waarvoor die bibliotheek bewaarplichtig is, ook als zich in andere bibliotheken nog een of meer kopieën van dat materiaal bevinden.

CAMBIN (Convent van Academisch Medische Bibliotheken in Nederland) heeft in het verleden gekozen voor een 'gedistribueerde bewaarfunctie' en 'decentrale verantwoordelijkheid' voor de tijdschriften op het terrein van de medische wetenschappen. CAMBIN streeft hierbij bij elk van de acht leden ongeveer 1/8 van de bewaarcollectie tijdschriften Gezondheid onder te brengen.² Voor de uitvoering hiervan zijn de medische collecties afhankelijk van de UB van de moederinstelling.

Werkwijze

De bibliotheken checken van een tijdschrift de aanwezige jaargangen (holdings) en bewaren de gedrukte jaargangen die in de UKB-bibliotheken uniek zijn, naast alle aanwezige tijdschriftjaargangen van de tijdschriften op het 'eigen' vakgebied. (zie bijlage Vakgebieden).

Deze handleiding betreft de praktische uitvoering van het bewaarbeleid na 1900. Tijdschriften tot en met 1900 altijd bewaren. Bij doorlopende reeksen lokale overwegingen laten meewegen voor het behouden van ook de jaren na 1900, waarbij uiteraard geldt dat landelijk unieke jaargangen na 1900 sowieso bewaard moeten worden.

Tijdschriften aanwezig in UKB-bibliotheken vallen onder het landelijke bewaarbeleid gedrukte tijdschriften (op hoofdlijnen):	Wel	Niet
Nederlandse wetenschappelijke tijdschriften (Nederlandstalig en in Nederland uitgegeven)	√	
Alle andere Nederlandse tijdschriften, jaarboeken	√	
Internationale wetenschappelijke tijdschriften	√	
Alle andere Internationale tijdschriften, jaarboeken	√	
Nederlandse kranten	√	
Internationale kranten*		x

**Lokale overweging. Bij voornemen tot afstoten van internationale kranten dient een gedegen afweging gemaakt te worden op basis van aanwezigheid gedrukte krant in buitenlandse bibliotheken, digitale toegang en digitalisering. Bij twijfel en indien wereldwijd uniek, dan altijd bewaren.*

2. Boeken

Werkwijze

De bibliotheken checken van een boek de auteur-titelgegevens, jaar van uitgave, editie en aanwezigheid in UKB-bibliotheken. De laatste twee exemplaren aanwezig in UKB-bibliotheken moeten in ieder geval bewaard blijven.

Grijze Literatuur

In het verleden is grijze literatuur (= publicaties die niet via de klassieke kanalen van de erkende boekhandel worden verspreid) niet apart in het landelijk bewaarbeleid benoemd. In ieder geval vallen Nederlandse overheidspublicaties en rapporten (zoals van het CBS, SCP) die in de UKB-collecties aanwezig zijn onder de landelijke bewaarregels voor boeken. De laatste twee aanwezige exemplaren in de UKB-bibliotheken zullen dus bewaard moeten blijven.

² CAMBIN-notitie aan Werkgroep Collectiemanagement, d.d. 7 februari 2008

Boeken aanwezig in UKB-bibliotheken vallen onder het landelijke bewaarbeleid gedrukte boeken (op hoofdlijnen):	Wel	Niet
Boeken	√	
Herziene edities van eenzelfde boektitel	√	
Grijze literatuur, in ieder geval Ned. overheidspublicaties; rapporten zoals van het CBS, SCP	√	
Master theses/scripties		x
Ongewijzigde herdrukken		x
Internationale losbladige werken (De KB bewaart wel alle Nederlandse losbladige werken).		x

Schenken en aanvullingen

Het landelijke bewaarbeleid verplicht de UKB-bibliotheken *niet* om schenkingen aan te nemen of aangeboden collecties of overtollig materiaal van andere bibliotheken op te nemen. Met andere woorden: Er is geen acceptatieplicht voor aanvullend materiaal. In voorkomende gevallen oordeelt een bibliotheek naar eigen goeddunken.

III. Depot van Nederlandse publicaties

Bij de Koninklijke Bibliotheek is het *Depot van Nederlandse publicaties* van oorspronkelijk in Nederland uitgegeven boeken en tijdschriften gevestigd. Dit geldt voor zowel gedrukt als digitaal materiaal. Sinds 1974 beheert de KB dit *Depot van Nederlandse publicaties* dat fungeert op basis van vrijwillige deponering door de uitgevende instanties. Bibliotheken kunnen bij de KB (afdeling Collecties) polsen of de KB ontbrekende gedrukte publicaties wil overnemen voor opname in het *Depot van Nederlandse publicaties*. De KB beslist over al dan niet overnemen van aangeboden materiaal.

Bijlage 1 Checklist en beslisboom

1. Tijdschriften

a. Checklist lokale overwegingen voor bewaren tijdschriften

Bij 1x Ja, niet deselecteren maar bewaren.

Lokale overwegingen bewaren	Ja
Literatuur voor lopend onderwijs en onderzoek	
Veel gebruikt materiaal	
Behorend tot het collectieprofiel of passend in een collectieverband of specifieke collectie	
Maakt onlosmakelijk deel uit van een historisch gegroeide of als eenheid verworven collectie (-onderdeel)	
Onmisbaar voor een vakgebied	
Van belang voor de geschiedenis van de instelling	
Behorend tot een speciale themacollectie	
Bijzondere Collectie (modern materiaal)/ modern erfgoed	
Exemplaarkenmerken (eigendomskenmerk, herkomst, annotaties)	
Bijzondere boekband	
Bruikleenvoorwaarden	
Bijzondere schenking	
Eigen wetenschappelijke output en/of publicatie van en over de eigen instelling	
Afspraken met schenkers en/of sponsors	
Andere eigen lokale overwegingen ...	

b. Beslisboom deselectie tijdschriften

Indien geen van de lokale overwegingen van toepassing is, gebruik dan onderstaande beslisboom.

	Vraag	Ja/Nee	Gevolg
1	Na 1900 gepubliceerd?	Nee	Bewaren (raadpleeg eventueel Bijzondere Collecties)
		Ja	Ga door naar vraag 2
2	Enige print exemplaar in UKB-bibliotheken? (Dit geldt ook als de volumes niet compleet zijn)	Ja	Bewaren
		Nee	Ga door naar vraag 3
3	Valt het print exemplaar in je eigen vakgebied? *zie lijst vakgebieden UB	Ja	Bewaren
		Nee	Lokale overwegingen bewaren of deselecteren

2. Boeken

a. Checklist lokale overwegingen voor bewaren boeken

Bij 1x Ja, niet deselecteren maar bewaren.

Lokale overwegingen bewaren	Ja
Literatuur voor lopend onderwijs en onderzoek	
Veel gebruikt materiaal	
Behorend tot het collectieprofiel of passend in een collectieverband of specifieke collectie	
Maakt onlosmakelijk deel uit van een historisch gegroeide of als eenheid verworven collectie (-onderdeel)	
Onmisbaar voor een vakgebied	
Van belang voor de geschiedenis van de instelling	
Behorend tot een speciale themacollectie	
Bijzondere Collectie (modern materiaal)/ modern erfgoed	
Exemplaarmerken (eigendomskenmerk, herkomst, annotaties)	
Bijzondere boekband	
Bruikleenvoorwaarden	
Bijzondere schenking	
Eigen wetenschappelijke output en/of publicatie van en over de eigen instelling	
Afspraken met schenkers en/of sponsors	
Andere eigen lokale overwegingen ...	

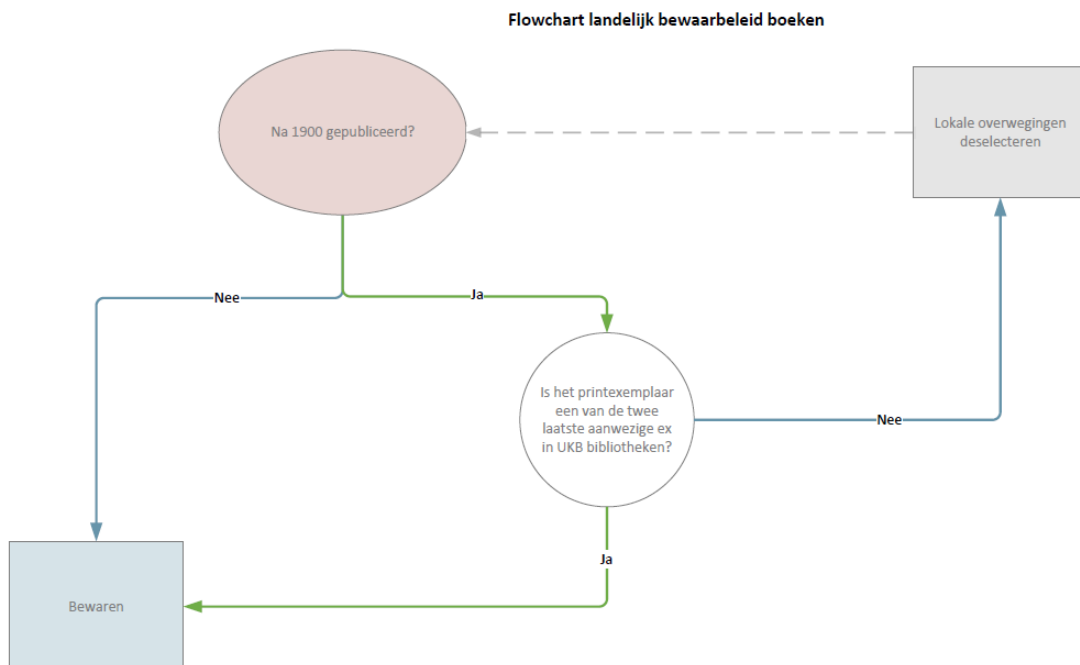
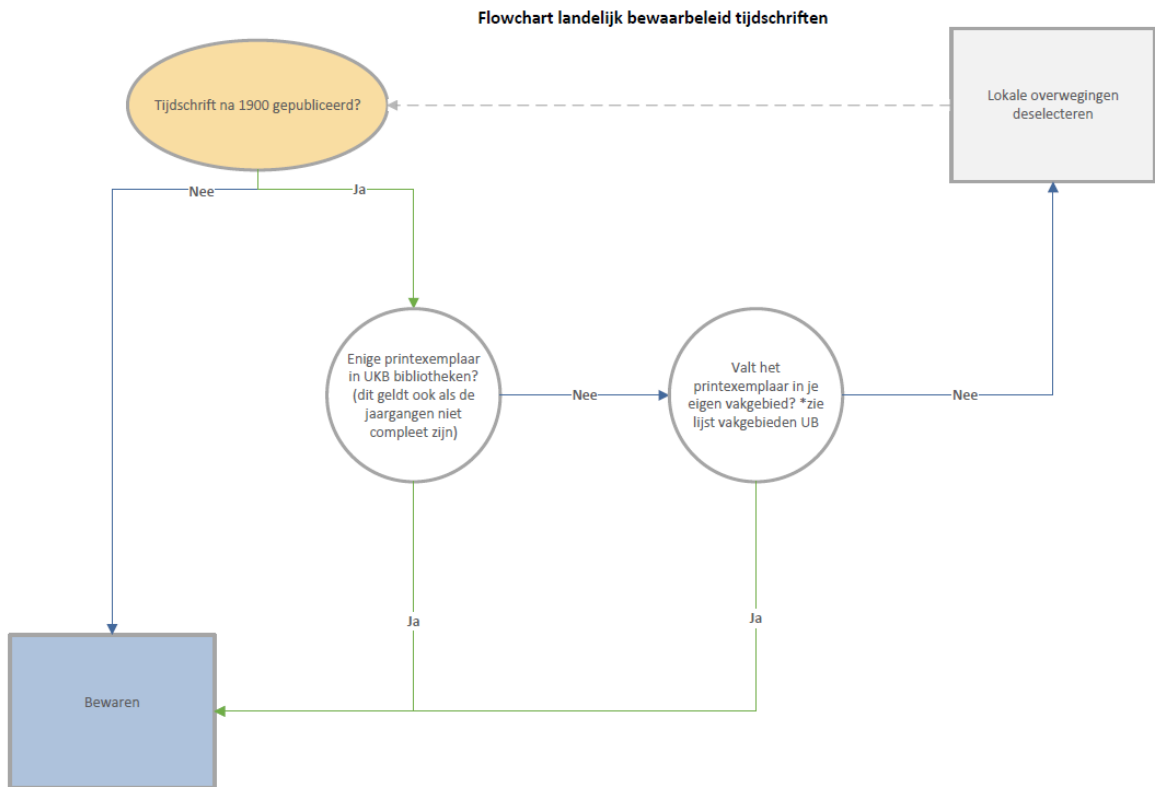
b. Beslisboom deselectie boeken

Indien geen van de lokale overwegingen van toepassing is, gebruik dan onderstaande beslisboom.

	Vraag	Ja/Nee	Gevolg
1	Na 1900 gepubliceerd?	Nee	Bewaren
		Ja	Ga door naar vraag 2
2	Is het print exemplaar een van de twee laatste aanwezige exemplaren in de UKB-bibliotheken*	Ja	Bewaren
		Nee	Lokale overwegingen bewaren of deselecteren

* UKB=Universiteitsbibliotheken en Koninklijke Bibliotheek (KB). Het UKB-bewaarbeleid gaat niet over boeken aanwezig in Hogeschoolbibliotheken of andere bibliotheken.

Bijlage 2 Flowchart

Bijlage 3 Overzicht vakgebieden

Deze lijst is gelijk aan de verdeling naar HOOP-gebieden en deelgebieden van het landelijke Bewaarbeleid Tijdschriften 2006-2020, waarbij de bewaarverantwoordelijkheid in onderling overleg is verdeeld onder universiteitsbibliotheken op grond van hun 'natuurlijke' zwaartepunten.

Elke bibliotheek behoudt in elk geval de tijdschriften behorend tot het domein waarvoor die bibliotheek bewaarplichtig is, ook als zich in andere bibliotheken nog een of meer kopieën van dat tijdschriftenmateriaal bevinden. Het is niet de bedoeling dat bibliotheken laatste exemplaren van tijdschriften op een niet-eigen vakgebied verzenden naar andere bibliotheken. Zij behouden deze in de collectie. Samengevat: er is sprake van een bewaarplicht, maar niet van onderlinge verzending. En is geen acceptatieplicht (ook niet van bijvoorbeeld schenkingen).

Universiteitsbibliotheek	Vakgebied (HOOP-gebieden) HOOP = <i>hoger onderwijs</i> en onderzoeksplan	Deelgebieden (in 2006 opgesteld op basis van onderverdeling naar rubrieken van de toenmalige Nederlandse Basisclassificatie)
Wageningen	Landbouw	Milieukunde (43) Landbouwwetenschappen (48); Huishoudkunde (49)
Utrecht	Natuur	Wiskunde (31) Astronomie (39) Biologie (42)
Delft (Eindhoven, Twente)	Techniek	Exacte wetenschappen algemeen (30) Natuurkunde (33) Scheikunde (35) Aardwetenschappen (38) Technische Wetenschappen (50-58)
Maastricht i.o.m. Cambin Utrecht	Gezondheid	Geneeskunde (44) Diergeneeskunde (46)
Rotterdam	Economie	Economie (83) Bedrijfskunde, Organiseatiekunde, Arbeidswetenschappen (85)
Tilburg	Rechten	Recht (86)
Universiteit van Amsterdam Groningen	Gedrag & Maatschappij	Communicatiewetenschap (05) Documentaire informatie (06) Culturele antropologie (73) Sociale geografie (74) Recreatie, vrijetijdsbesteding (76) Psychologie (77) Andragologie (79) Bestuurskunde (88) Politologie (89) Sociale wetenschappen algemeen (70) Sociologie (71) Pedagogiek (80) Onderwijs (81)
Leiden VU & Nijmegen	Taal & Cultuur	Geesteswetenschappen algemeen (10) Geschiedenis (15) Alg. Taal- en Literatuurwetenschap (17) Taal en Letterkunde afz. talen (18) Kunstwetenschappen (20) Afzonderlijke kunstvormen (21) Theaterwetenschap, muziekwetenschap (24) Filosofie (08) Theologie, Godsdienstwetenschappen (11)